

Благодійна

Ц
П
Ф

Центр
практичної
філософії

Інститут філософії
ім. Г. С. Сковороди
НАН України

організація

Практична Філософія

4
2007

Практичне є все, що можливе
завдяки свободі.

Кант

Практична філософія — науковий журнал.

Виходить шоквартально.

Заснований у листопаді 1999 року.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 6507 від 09.09.2002 р.

Засновники — Благодійна організація "Центр практичної філософії",
Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України.

Редакційна колегія

Андрущенко В.П.	Князев В.М.	Попов М.В.
Бех В.П.	Конверський А.Є.	Причепій Є.М.
Горський В.С.	Кремень В.Г.	Рябов С.Г.
Губерський Л.В.	Кулініченко В.Л.	Сидоренко Л.І.
Добронравова І.С.	Кушерець В.І.	Толстоухов А.В.
Єрмоленко А.М.	Лой А.М.	Цюрупа М.В.
Кисельов М.М.	Парапан І.Г.	

Редакція журналу

Шеф-редактор	Толстоухов А.В.
Головний редактор	Андрущенко В.П.
Заступник головного редактора	Кисельов М.М.
Науковий редактор	Бех В.П.
Відповідальний секретар	Мелков Ю.О.
Відповідальний за випуск	Парапан В.Б.

*Затверджено ВАК України як фаховий журнал Постановою президії
ВАК України від 11.04.2001 р. № 5-05/4.*

*Підписано до друку на підставі рішення Вченої ради Інституту філософії
ім. Г.С. Сковороди НАН України (протокол № 9 від 02.10.2007 р.)*

© Центр практичної філософії, 2007

© Видавець ПАРАПАН, 2007

Здано до набору 21.11.2007. Підписано до друку 10.12.2007. Формат 70x100/16.
Папір друкарський №1. Друк офсетний. Тираж 350. Зам. № 2533.

Віддруковано у ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф"
16610, м. Ніжин, вул. Шевченка, 109 а, тел./факс: (04631) 3-11-08, 3-18-03
e-mail:aspekt@uacity.com

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ

Братаніч Б. В. Методологія та підходи до визначення проблемного поля філософії освіти 3

Терещенко Ю. І. Педагогічна теорія з погляду сучасного стану, функціональності та філософії смислових пріоритетів 7

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ – ФІЛОСОФІЯ ПРИРОДИ

Коваль М. Д. Регулятивний світ науки 17

Волковинський С. О. Становлення поняття буття в сучасній філософії природи 23

Бусел П. И. Агросфера как предмет научного исследования в контексте постнеклассической рациональности (гносеологический аспект проблемы философских оснований аграрной науки) 33

МОРАЛЬНІ ІМПЕРАТИВИ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Бевзенко Л. Д. Кризис общества потребления и культурные предпосылки экологизации стиля жизни 42

Казновецька О. В. Ненасильство як моральне заперечення насильства 54

Рогожа М. М. Единство общества: социальное учение С. Л. Франка в контексте современного этического дискурса 59

СОЦІАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Ткаченко Л. Г. Феномен соціального відчуження у сфері соціально-економічного життя суспільства 69

Косих А. И. Світоглядно-методологічне мислення як засіб подолання соціально-духовного відчуження 76

Бацунов С. М. Спорт як відображення соціального життя людини 81

Газнюк Л. М., Семенова Ю. А. Спорт як соціально-філософський феномен 87

Ілляхова М. В. Зміна соціальних структур у межах темпоральної комплексності соціального часу 94

Попов В. Б. О природе социально-исторических трансформаций: движение в континууме глобальности 100

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ДЕРЖАВА, ЛЮДИНА

<i>Козловець М. А.</i> Національна держава та проблема ідентичності за доби глобалізму	112
<i>Толстоухов А. В., Паралан І. Г., Мелков Ю. А.</i> От постдемократии к демократии: назад в будущее	125
<i>Таран О. А.</i> Громадянське питання (Частина 1)	140

ЕСТЕТИЧНІ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

<i>Одаренко О. В.</i> Віртуальні світи гендера. Соціально-філософські та етико-естетичні аспекти кіберфемінізму	156
<i>Поліщук О. П.</i> Естетична інформація та феномен художнього мислення	165
<i>Работкіна С. В.</i> Проблема двовір'я в духовному житті сучасних українців	171
<i>Даренская В. Н.</i> Экзистенциальный опыт “народной культуры”: современное прочтение	175

ЛОГІКО-СЕМІОТИЧНІ СТУДІЇ

<i>Доброносова Ю. Д.</i> Екзистенціальні та семіотичні засади розуміння екомайбутнього	184
<i>Лютій Т. В.</i> “Розумно нерозумні” структури мови	191
<i>Навроцький В. В.</i> Про обмеженість класичної дедуктивної репрезентації міркувань і засоби її подолання	196

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Савельева М. Ю.</i> Историческая логика становления антропологического дискурса	202
<i>Мельничук Н. Ю.</i> “Злочин” і “покарання” в контексті давньоукраїнської філософії	209
<i>Ляшенко І. В.</i> Гегелівське поняття ідеалу в інтерпретації В. Дільтея	211
<i>Даценко В. С.</i> Критика “економічного матеріалізму” в роботах Б. Кістяківського	215

ХРОНІКА НАУКОВОГО ЖИТТЯ

<i>Хромець В. Л.</i> Мірча Еліаде як класик світового релігієзнавства (огляд київської конференції)	226
---	-----

НАШІ АВТОРИ	229
--------------------------	-----

В. Л. Хромець, *магістр релігієзнавства*

МІРЧА ЕЛІАДЕ ЯК КЛАСИК СВІТОВОГО РЕЛІГІЄЗНАВСТВА (ОГЛЯД КИЇВСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ)

Цього року світова спільнота святкує соту річницю з дня народження Мірчі Еліаде. Величину цієї особи і ступінь її впливу на розвиток академічного релігієзнавства не можна переоцінити. М. Еліаде — це релігієзнавець зі світовим ім'ям та світовим впливом на науку про релігію, це людина, яка ще за життя стала класиком світового релігієзнавства. Одним словом — це релігієзнавець першого ешелону. Крім того, М. Еліаде — блискучий письменник: кажучи про цю багатогранну особу, не можна провести межі між “Еліаде-письменником” та “Еліаде-ученим”: “У вас перебувають, з одного боку, учений, — стверджує журналіст Клод-Анрі Роке в інтерв'ю з М. Еліаде, — з іншого — письменник. І сходяться вони на території міфу”. Дійсно, творчість М. Еліаде пронизана міфологічністю. Він сам став людиною “міфічного часу ОНО”, він став архетипом вченого-релігієзнавця. Мається на увазі те, що його творчість можна критикувати, але жоден релігієзнавець, який серйозно займається вивченням релігій, не може обійти стороною дослідження М. Еліаде.

Крім того, М. Еліаде захоплює читача. Він пише про серйозні речі дуже доступно — наслідком цього стало те, що релігієзнавча проблематика зацікавила велике коло інтелектуалів, а не тільки професійних релігієзнавців, культурологів, антропологів і етнологів.

Творчість румунського релігієзнавця багатопланова, але, як відзначають деякі дослідники, несистематична. Проте не можна сказати, що його дослідження безсистемні. М. Еліаде нині сприймається, в першу чергу, як феноменолог релігій, але він також піднімає питання соціології та психології релігій, дуже багато уваги приділяє історії релігій. Предмет його дослідження — релігія, не форми, що окам'янили, а живий досвід людей, багатьох поколінь; релігія

створює кокон індивідуальної та колективної ідентифікації. Саме тому М. Еліаде дуже дбайливо відноситься до того, що він досліджує. Коли М. Еліаде пише про роль релігій, іноді можна помітити його інтерес як людини релігійної, людини, яка мала досвід релігійного переживання. Тексти М. Еліаде — це не міркування відстороненої людини: він знає, про що він пише. У зв'язку з цим виникає питання про принцип нейтральності, про який говорять і пишуть академічні релігієзнавці. М. Еліаде, в більшості випадків, вмів балансувати на межі неупередженого вченого і релігійної людини. Багатьом це заважало, а ось М. Еліаде — ні. Тому його в рівній мірі цитують як академічні релігієзнавці, так і богослови.

З нагоди сторічного ювілею з дня народження М. Еліаде молодіжна громадська організація “Молодіжна асоціація релігієзнавців” (Київ, Україна) ініціювала проведення конференції, що пройшла 1–2 березня 2007 року у стінах Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ). Співorganizаторами конференції виступили також Українська асоціація релігієзнавців і Благодійна організація “Центр практичної філософії”.

Даний захід мав статус асоційованої конференції в рамках V Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених “Шевченківська весна. Сучасний стан науки: досягнення, проблеми і перспективи розвитку” (міждисциплінарна конференція, аналог Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів і молодих учених “Ломоносов” (МГУ)). Organizаторами конференції було чітко вирішено орієнтувати учасників конференції на проблематику, що торкається у своїх працях М. Еліаде: теоретичний базис сучасного релігієзнавства; сакральне і його прояви в історії людства; проблема релігійних символів;

глибинний релігійний досвід; актуальні проблеми індології; релігієзнавчі установки та ідеї в художніх творах М. Еліаде. Звичайно ж, організатори конференції приймали заявки, що виходять за рамки вищеназваної проблематики, наприклад, щодо соціології релігії, проте, більшість виступів звучали в контексті досліджень румунського релігієзнавця.

З вітальним словом до учасників конференції звернувся аташе по культурі Румунського посольства в Україні пан Клаудіо Аргір. Перша доповідь була надана гостю з Російської Федерації – професору А. П. Забіякові, редактору часопису “Религиоведение”; доповідь носила назву “М. Еліаде: індивідуально-психологічні та релігійні аспекти творчості”. Друга доповідь під назвою “Парадокси релігієлогії М. Еліаде” була виголошена доцентом кафедри релігієзнавства КНУ, к. філос. н. О. В. Сарапіним. Вона торкалася деяких методологічних аспектів дослідження релігії М. Еліаде: розуміння суті релігії, відношення між сакральним і профанним, релігійності та криптирелігійності, структури релігії.

Професор Л. О. Филипович – д. філос. н., завідувач відділом релігійних процесів в Україні Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України – запропонувала публіці цікавий виступ під назвою “Роль релігієзнавства у формуванні “нового гуманізму світового масштабу”: еліадівські очікування і реальність”. Виходячи з розуміння М. Еліаде завдань і призначення науки про релігію, професор Л. О. Филипович актуалізувала проблему впливу сучасного релігієзнавства на формування “нового гуманізму”. С. В. Капранов – к. філос. н., старший науковий співробітник Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України – виступив з доповіддю на тему “Японська духовна культура у працях М. Еліаде”. О. А. Ярош – к. філос. н., завідувач сектором східної філософії відділу зарубіжної філософії Інституту філософії НАНУ – презентував публіці доповідь під назвою “Концепція “Mundus Imaginalis” у працях М. Еліаде і А. Корбена”. В доповіді розглядалася проблема дослідження містичної космогонії.

В доповіді аспіранта відділення релігієзнавства Інституту філософії Д. Базика

“Феномен архаїчної релігії в концепції М. Еліаде” було підкреслено, що методологічний підхід М. Еліаде не є власне історичним як у відношенні до релігії в цілому, так і у відношенні до архаїчних релігій зокрема. Це обумовлено прагненням румунського дослідника до всеосяжності, універсалізму, синтетичних узагальнень, використання у процесі дослідження філософського категоріального апарату, тоді як історика релігій, перш за все, цікавить дозваний, обмежений певними хронологічними рамками фактичний матеріал, на основі якого можна зробити певні висновки.

Доповідь аспіранта кафедри релігієзнавства КНУ В. Хромця і студента 5-го курсу філософського факультету відділення релігієзнавства КНУ Є. Тітомира мала назву “Сакральне” як базове поняття в дослідженні езотерики”. Доповідь під назвою “Європейська релігійність: від соціологічної теорії до феноменологічної інтерпретації” була зроблена співробітником Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ О. Кисельовим. Наступна доповідь стосувалася аспектів актуалізації міфу в сучасності. Доповідач – В. Кришмарел, аспірантка кафедри релігієзнавства КНУ.

Доповідь Г. Мартисевич, гості з Республіки Білорусь, стосувалася співвідношення релігії і міфу в теології протестантизму ХХ–ХХІ ст. Доповідь Н. Гаврилової, молодшого наукового співробітника Інституту філософії НАНУ, була присвячена аналізу соціологічних досліджень релігійної свідомості – “Методичні і теоретичні проблеми сучасних досліджень релігійної свідомості”. Студент першого курсу відділення релігієзнавства філософського факультету КНУ І. Ягіяєв виступив з доповіддю “Міф про “Врятованого Спасителя” у контексті гностицизму”.

Дана конференція була проведена на високому теоретичному рівні. Вона продемонструвала високий інтерес до особи Мірчі Еліаде і до його творчості. Учасники конференції високо оцінили даний захід і висловили бажання взяти участь у черговій конференції наступного року.

Наступною ініціативою організаторів було видати збірник наукових статей, присвячених Мірчі Еліаде. Дана ініціатива була

підтримана Благодійною організацією “Центр практичної філософії”, і нещодавно цей збірник побачив світ (Мірча Еліаде як класик світового релігієзнавства: Зб. наук. статей. — К.: Вид. ПАРАПАН, 2007. — 192 с.). У ньому були зібрані статті як відомих українських та російських релігієзнавців, так і молодих науковців, у збірнику навіть вміщена стаття студента першого курсу, який написав статтю на належному рівні. Особливістю даного збірника є дизайн об-

кладинки, розробка якого була зроблена на основі малюнків молодого українського художника В. Сліпенка. На обкладинці у символічній формі відображені мотиви першого релігійного досвіду самого М. Еліаде.

В цілому можна сказати, що про видатного румунського релігієзнавця в Україні пам’ятають. Наступного року планується провести чергову конференцію, яку організатори хочуть присвятити проблемам феноменології релігії.

Заявки-закази на придбання журналу направляйте:
по пошті – 04070, г. Київ, ул. Фролівська, 1/6,
“Центр практичної філософії”;
по інтернету – sofi@kiev.farlep.net
по телефону – 8-044-238-65-23

Журнал “Практична філософія” (ПФ) – фахове видання зі спеціальностей: філософія науки, філософська антропологія і філософія культури, етика, естетика, соціальна філософія та філософія історії.

ДО ВІДОМА АВТОРІВ: ВИМОГИ ДО СТАТЕЙ

1. Обсяг рукописів – до 1 друкованого аркуша (не більше 40 тис. символів, враховуючи пробіли, але не враховуючи список літератури).
2. Статті можуть бути написані однією з шести мов (українська, російська, болгарська, англійська, німецька, французька).
3. Робота має бути оформлена за вимогами ВАК України (зокрема, мати такі частини: постановку проблеми, аналіз останніх досліджень, формулювання цілей статті, виклад основного змісту, висновки). Назви таких частин у тексті не наводяться.
4. В кінці статті має міститися список джерел (під заголовком “Література”), які перелічуються в алфавітному порядку з повним описом, відповідно до чинних стандартів (автор, назва, місце видання, видавництво, рік видання, загальне число сторінок). Посилання в тексті статті на джерела подаються у квадратних дужках з указівкою номера джерела та, через кому, номера сторінки. Примітки до тексту статті, за потребою, наводяться у посторінкових зносках.
5. Рукописи подаються у роздрукованому вигляді з підписом автора (1 екз.) та в електронному варіанті (дискета з текстом у форматі Word).
6. Статті приймаються до розгляду за наявності двох рецензій за підписами кандидатів або докторів філософських наук.
7. До рукопису мають додаватися відомості про автора (авторів): а) прізвище, ім'я, по батькові повністю; б) вчений ступінь; в) вчене звання; г) місце роботи та посада; г) номери телефонів: мобільний, домашній, службовий; д) адреса електронної пошти (за наявністю).
8. Публікація статей здійснюється безкоштовно.

Довідки за тел.: (044) 238-65-19, 238-65-23

Наша адреса: Київ-70, ст. м. “Контрактова площа”, ул. Фролівська, буд. 1/6

Зверніть, будь ласка, увагу:

в нас змінено електронні адреси пошти та Інтернет-сайту:

Електронна адреса: sofi@kiev.farlep.net

Веб-сайт: <http://sofy.kiev.ua>

Видавець ПАРАПАН

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 922 від 22.05.2002.